

5. Кібенко О.Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д.ю.н. / О.Р. Кібенко. – Х., 2006. – С. 16.

6. Корпоративні договори: огляд зарубіжної практики (Центр комерційного права). URL: <http://commerciallaw.com.ua/attachments/article/1017>

Єйнікова К.В.

студентка,

Одеський національний морський університет

ОСНОВНІ ТИПИ ПРАВОРОЗУМІННЯ: ЗМІСТ, ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Право – це явище складне та багатоаспектне. Саме тому інтерес до права як особливого регулятора суспільних відносин ніколи не послаблювався. Історичний досвід свідчить про те, що право в різні епохи і в різних національних культурах може бути сприйнятим, зрозумілим, трактованим по-різному.

Праворозуміння є початковою, вихідною категорією юриспруденції. Дослідження праворозуміння залишається актуальним як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Теоретичний аспект полягає в тому, що від сприйняття та розуміння права трактуються всі інші правові явища – правосвідомість, правова культура, правова норма, джерела права, співвідношення права і закону, правова система, система права, тощо. Практичний аспект полягає в тому, що сприйняття юристом того чи іншого типу праворозуміння робить вирішальний вплив на його методологічну, світоглядну та ціннісно-орієнтаційну позицію. Особливо цей вплив проявляється у юристів-практиків, які здійснюють свою професійну діяльність в сфері законотворчості та правозастосування.

Перш за все, необхідно дати визначення терміну «праворозуміння». Загальноприйняте тлумачення даного поняття відсутнє, однак більшість вчених розглядають праворозуміння як процес пізнання права, його суті, змісту, ознак та ролі у суспільних відносинах, в результаті якого з'являються певні ідеї, теорії, концепції [2, с. 38-40].

Серед основних різновидів виокремлюють нормативний (позитивістський, легістський), природно-правовий (ідеологічний, аксіологічний) та соціологічний типи праворозуміння. Розглянемо кожен з них більш детально.

Характеризуючи нормативний тип праворозуміння, слід сказати, що в його основу покладено ідею про те, що правом є наказ правителя, який ззовні має вигляд певних правил, крім того, закони, які приймаються правителем, не мають для нього обов'язкового характеру виконання, а також можуть бути ним змінені в будь-який час.

В нормативному типі праворозуміння сутність права безпідставно звужується до його ототожнення із писаним законом. Таким чином, позитивісти виходять із розуміння того, що правом є будь-яка норма, яка встановлюється органами державної влади; існує лише позитивне право, яке є писаним, має законодавче закріплення та забезпечується державним примусом, іншого права не існує.

Очевидно, що позитивізм має свої переваги та свої недоліки.

До позитиву можна віднести те, що нормативне розуміння права, безумовно, сприяє забезпеченню безпеки суб'єктів права через створення певного нормативного каркаса, на якому вибудовується вся система юридичного права. Іншого шляху для регламентації та регулювання суспільних відносин не існує [1].

Також позитивний підхід до розуміння права може слугувати свого роду основою удосконалення законодавства, розроблення правил законодавчої техніки, обліку та систематизації нормативних актів, інформаційно-пошукових систем та інших перспективних напрямів розвитку правового регулювання. На цьому підході базуються прийоми тлумачення і застосування правових норм, правила вирішення правових спорів тощо [5].

До негативних моментів слід віднести відсутність чітких внутрішніх обмежень державного свавілля, а тому таке право не може вважатися підґрунтям для створення міцної та стабільної нормативної системи. Крім того, нормативізм передбачає можливість використання права і як інструменту політичного тиску та насильства стосовно громадян, і як дієвої системи захисту прав і свобод суб'єктів права. Небезпека саме й полягає в занадто широких межах визначення функціонального призначення права, що безпосередньо залежить від тих, хто в певний історичний проміжок часу знаходиться при владі [1].

Природно-правова школа, в свою чергу, виходить з розуміння існування двох систем права – природного та позитивного. Позитивне право – це офіційно визнане в тій чи іншій державі право, яке отримує вираження в законах та інших правових актах державної влади, в тому числі санкціонованих нею звичаях. На відміну від позитивного, природне право виникає з природи людини, людського розуму, загальних моральних принципів. Основні моральні і правові ідеї та принципи, що обґрунтовуються даною теорією як природні закони, – це природні невідчужувані права людини: свобода, рівність, сім'я, власність, безпека, опір гніту та ін. Їх охорона повинна бути метою будь-якого політичного союзу, в першу чергу, держави.

Слід звернути увагу на той факт, що особливий акцент представники даної наукової школи робили на тому, що іноді право й закон можуть не збігатися [4].

До переваг даного типу праворозуміння можна віднести наступне: право розглядається як найвища цінність, міра свободи й рівності, сентенція загальних принципів й ідей моральності, базових прав і свобод людини; законодавець при створенні нових правових норм повинен виходити із попередньо зазначеного розуміння права й природних прав суб'єкта права; природне право розглядається як власне соціальна реальність, яка не залежить від держави, суспільства, свідомості людей; природне право є незмінним і має імунітет від негативного впливу; проводиться розмежування права і закону.

Серед недоліків можна зазначити: відсутність реальної можливості сформулювати сутнісні ознаки таких категорій, як дійсне й належне, оскільки на практиці неможливо вивести ті цінності, які утворюють зміст природного права; вимоги природного права позбавлені універсальності й об'єктивності; теорія природного права позбавлена критерію істинності, оскільки віра, інтуїція або здоровий глузд не можуть визнаватися доказами істинності або хибності доктрини; неможливість всіх без винятку суб'єктів правовідносин однаково розуміти сутність таких категорій, як справедливість, свобода, рівність; здійснення негативного впливу на суб'єктів права в частині їх ставлення до закону та законності, що неодмінно сприятиме поширенню правового нігілізму; виходячи із того, що пересічним громадянам, державним органам і громадським організаціям, згідно з даною теорією, надається можливість здійснювати власну оцінку законів в ключі того, чи відповідає та чи інша норма природним правам людини, їм автоматично дозволяється

відмовитися від її виконання; відсутність критеріїв розмежування права від моралі [4].

Зміст соціологічного типу праворозуміння полягає у тому, що право розглядається як природна єдність правових норм і правовідносин, які даними нормами регламентуються; як сукупність правил поведінки, які є соціально значущими внаслідок об'єктивних закономірностей розвитку суспільства, а не через те, що так вирішила держава; право – це не лише сукупність певних документів, які містять певні правові приписи, але й власне правовідносини, в яких право, реалізуючись, набуває своєї юридичної значущості. Прихильники цієї теорії закликають до гнучкості права і виступають проти чіткості правової термінології та чіткості юридичних конструкцій. За даного типу праворозуміння ототожнюються самостійні процеси правотворчості та застосування права [3].

Соціологічний тип праворозуміння, як і два попередні, не є унікальним, а тому також має певні переваги й недоліки.

До перших можна віднести такі: право досліджується в динаміці; відбувається максимальне зближення норми права й фактичних правовідносин; закон розглядається як проект права, а власне право утворюється в результаті професійної правозастосовної діяльності, оскільки законодавець апріорі нездатний передбачити те розмаїття життєвих ситуацій, які необхідно буде врегулювати за допомогою права.

До недоліків відносяться наступні постулати соціологічної школи права: відсутність чіткого розмежування між правом і мораллю або іншими явищами соціальної дійсності; наділення правозастосовних органів неприцятаними їм функціями, пов'язаними із правотворчою діяльністю [1].

Не дивлячись на те, що основними класичними типами праворозуміння є нормативний, природно-правовий та соціологічний, варто розуміти, що право є занадто складним та багатоаспектним феноменом, щоб перебувати в рамках лише одного із даних підходів. Тому, основним завданням сучасного вітчизняного правознавства є пошук шляхів формування нового, інтегрального типу праворозуміння, що виникає на основі діалогу всіх шкіл і течій в сучасному правознавстві, як західних, так і східних.

Список використаних джерел:

1. Іваненко О. В. Доктринальні типи праворозуміння: сучасний підхід / Порівняльно-аналітичне право – 2016. – № 6. – С. 5.
2. Лапаева В. В. Типы правопонимания: правовая теория и практика: Монография. – М.: Российская академия правосудия, 2012. – 580 с.
3. Луцький Р. П. Основні типи праворозуміння / Науковий вісник Ужгородського університету – 2011. – № 4. – С. 4.
4. Мозоль Н. І. Сучасні концепції праворозуміння: поняття, характеристика та особливості / Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ – 2013. – № 1. – С. 6.
5. Подковенко Т. О. Проблеми праворозуміння в основних школах права / Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 2. – С. 4.

Слюсарчук Х.Т.

здобувач,

Львівський державний університет внутрішніх справ

«ІНДИВІДУАЛЬНЕ БЛАГО/ЗАГАЛЬНЕ БЛАГО» ЯК БІНАРНИЙ КОНЦЕПТ ЛІБЕРАЛІЗМУ ТА КОМУНІТАРИЗМУ

Поняття «благо» належить до фундаментальних ідей і принципів усієї європейської правової, філософської, соціальної і політичної культури. До нього звертались мислителі всіх епох – починаючи від античності і до сьогоднішніх днів. Будучи однією з основних категорій аксіології, філософії, етики, економічної теорії, «благо» має надзвичайно широкий спектр застосування – в філософських працях воно розглядається як «найвища цінність», «смысл» і «щастя» людського життя; як «суспільні блага» і «матеріальні блага» розглядається у наукових дослідженнях, що стосуються соціальної, економічної та політичної сфер життя суспільства. Як «вище благо» отримує особливу інтерпретацію у релігійних доктринах і, нарешті, як «загальне» чи «індивідуальне» благо воно розрізає філософію права на дві площини – лібералізм та комунітаризм [1, с. 46].

З одного боку концепт блага притаманний обом філософсько-правовим течіям, але з іншого, в силу того, що лібералізм тяжіє до індивідуалізму, його метою є створення усіх умов для того, щоб індивід зміг досягнути своє, індивідуальне благо. Натомість комунітаризм – це